

PIOTR STEFANIAK

Kraków

<https://orcid.org/0000-0003-2692-7763>

Wileński żywot bł. Ofki Piastówny OP

1. Środowiska propagujące kult raciborskiej przeoryszy – 2. Wileński żywot świętobliwej Ofki i jego losy – 3. Analiza tekstu – 4. Suplement 1. Żywot bł. Ofki autorstwa o. Domenico Marii Marchese – 5. Suplement 2. Żywot bł. Eufemii Raciborskiej autorstwa o. Zygmunta Hilariona Piskowskiego

Błogosławiona Ofka Piastówna OP (1299–1359), tak ją bowiem od początku XVII w. tytułując hagiografowie, jest tą dominikanką, której cześć jako lokalnej świętej jest oddawana od tzw. niepamiętnych czasów. Ta czternastowieczna raciborska mniszka Zakonu Kaznodziejskiego, przeorysza, córka książęca, pozostaje mocno zakorzeniona w tradycji hagiograficznej oraz historycznej i od końca XX w. pamięć o niej się wzmacza na tyle, że diecezja opolska podjęła starania mające na celu papieskie zatwierdzenie jej kultu¹.

¹ Na temat bibliografii dotyczącej bł. Ofki Piastówny OP zob.: Benigna Suchoń. 1972. Ofka, Eufemia, Domitilla. W *Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*. T. 2, Red. Romuald Gustaw, 160–171. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha; Franciszek Wolnik. 2009. Świętobliwa Eufemia (Ofka) – życie i rozwój jej kultu. W *Świętość na ziemi raciborskiej* (Sympozja, 76). Red. Franciszek Wolnik, 23–43. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Polecam również prace mojego autorstwa i ks. Grzegorza Kublina, m.in.: Grzegorz Kublin. 2019. „Nagrobek księżniczki raciborskiej Eufemii”. *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 39 (1): 151–188; Piotr Stefaniak. 2015. *Ikonoграфия świętobliwej Ofki Piastówny*. Wrocław: Wydawnictwo TUM Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej; Piotr Stefaniak. 2019. „Najstarszy, łaciński żywot świętobliwej Ofki Piastówny OP”. *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 39 (1): 275–289. Tam również wcześniejsza bibliografia.

1. Środowiska propagujące kult raciborskiej przeoryszy

Poprzez stulecia pobożną pamięć o Ofce zachowywały i krzewiły mniszki z jej wspólnoty, z konwentu Ducha Świętego w Raciborzu. Z klasztoru kult ten promieniował na miasto Racibórz, Żory i na cały Śląsk wraz z Wrocławiem, a także na zakon dominikański w Polsce i Czechach. Dotarł nawet do Włoch, Francji i Hiszpanii.

W kręgu Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce kult Ofki jest potwierdzony poza jej macierzystą wspólnotą w klasztorze mniszek dominikańskich „na Gródku” w Krakowie, gdzie w kościele znajduje się jej staropolski portret². W kościele poddominikańskim w Klimontowie zaś przechowywany jest obraz Pana Jezusa ze świętymi dominikankami, gdzie pośród nich odnajdujemy i bł. Ofkę. Wydaje się, że obraz tam trafił po 1784 r., najprawdopodobniej ze skasowanego wtedy klasztoru mniszek dominikańskich w Bełzie³. Poza polską prowincją dominikanów kult bł. Ofki dotarł do czeskiej prowincji zakonu⁴ i do Niemiec⁵. Ponadto, z uwagi na francuskie⁶ i włoskie⁷

² Piotr Stefaniak. 2016. „Kultowy wizerunek świątobliwej Ofki Piastówny raciborskiej (1299–1359) z kościoła Sióstr Dominikanek na Gródku w Krakowie”. *Rocznik Krakowski* 82: 17–31.

³ Jest to moja hipoteza oparta na domniemaniu, że dominikanie w Klimontowie nie zamawialiby do swego kościoła obrazu Jezusa w otoczeniu wyłącznie dominikanek. Taka tematyka obrazu wskazywałaby na to, że został wykonany dla kościoła mniszek. Ponieważ w wyniku kasat józefińskich uległy likwidacji klasztory Dominikanek w Przemyślu, Lwowie i Bełzie, optowałbym za tym, że obraz do Klimontowa trafił z najbliższego klasztoru w Bełzie, należącego do polskiej prowincji zakonu.

⁴ Georg Crugelius. 1667. *Sacerrimae memoriae Inclyti Regni Bohemiae Coronae et Nobilium ejusdem pertinentiarum Moraviae et Silesiae...* Litomisslii, 76; Bohuslav Balbinus. 1682. *Miscellanea historica Regni Bohemiae decalis I. Liber IV: Hagiograficus, seu Bohemiae sancta, continens sanctos et beatos Bohemiae, Moraviae, Silesiae, Lusatiae, tam eos, qui publicis factis...* Pragae, 77.

⁵ Zob. Friedrich Lucae. 1689. *Schlesiens curiose Denckwürdigkeiten oder volkommene Chronica von Ober- und Nieder-Schlesiens*. Franckfurt am Mäyn, 684–687; Fridericus Steill. [brak roku wydania]. *Efemerides dominicano-sacra, das ist Heiligkeit und Tugentvoller Geruch der auß allen Enden der Welt zusammen getragenen Ehren-Blumen des himmlischfruchtbaren Lust-Gartens Prediger-Ordens...* T. 1, 83–84; t. 2, 61–62. Cölln und Hildesheim; Brentano Cimarolo. 1727. *Epitome chronologica mundi christiani...* Augsburg, 449; Bonawentura Elers. 1729. *Ehren-Cron des h. Prediger-Ordens oder kurze Lebens-Beschreibung der Heiligen und Seligen beyderley Geschlechts...* Augsburg, 17.

⁶ Jean Giffre de Rechac. 1635. *Les vies et actions mémorables des saintes et bien-hevreuses tant dv premier qve dv Tiers-Ordre du Glorieux Pere & Patriarche S. Dominique*. T. 1. Paris, 692–693; Arthur du Monstier. 1657. *Sacrum gynaeceum seu martyrologium amplissimum, in quo sanctae ac beatae, aliaeqve Christi Ancillae: Martyres, virgines, lactentes, infantes, parvulae, ivuenculae, adoloscentulae, nuptae, viduae, senes, saeculares, Regulares, cuiusuis aetatis, status, conditionis, dignitatis & Ordinis, totius Devoti foeminei sexus: recensentur*. Paris, 34; Bernard de Vienne. 1700. *L'année dominicaine ou sentences pour tour les jours de l'anné, tirées des paroles, & des Oeuvres spirituelles des Saints, des Saintes & des personnes illustres de l'Ordre des Freres Prêcheurs reres Preres Pr, avec un abregé de leurs, vies, suivi de Meditations, & de Reflexions sur leurs principales vertus*. T. 3. Paris, 103–104.

⁷ Giovanni Michele Pio. 1613. *Delle vite de gli huomini illustri di S. Domenico*. Pars 2: *Oue compendiosamente si tratta dei generali, arcivescovi, vescovi, maestri di sacro palazzo, scrittori, & altri degni personaggi, dell'Ordine de'Predicatori. Con una breue raccolta, de gli Ordini dei concilij, dei sommi pontefici, & delle Congregazioni di'Roma, & dei priuilegi, e fauori pontificii, attinenti*

żywoy Piastówny, wieść o niej dotarła do sióstr, braci i tercjarzy dominikańskich prowincji zakonnych na terenie Francji i Włoch. Ciekawą sprawą jest znajomość osoby Ofki przez dominikanów z Granady, którzy pośród figur świętych zakonu – zdobiących wielki ołtarz ich kościoła pw. św. Dominika – umieścili całopostaciowy posążek podpisany: *Beata Eufemia de Polonia*⁸. Jest on uzupełnieniem galerii świętych dominianek wywodzących się z królewskich rodów – obok Małgorzaty Węgierskiej, Małgorzaty Sabaudzkiej i Joanny Portugalskiej.

Patrząc na zasięg geograficzny kultu bł. Ofki Piastówny na obszarze Rzeczypospolitej okresu XVII i XVIII w., zauważamy, że jej żywoty były drukowane na zlecenie dominikanów w kilku ośrodkach: przede wszystkim w Krakowie⁹ i Poznaniu¹⁰ – na terenie polskiej prowincji dominikanów, we Lwowie¹¹ – na terenie ruskiej prowincji dominikanów i w Wilnie¹² – na terenie litewskiej prowincji dominikanów. Były też

a i frati, e monache; & alle tre santissime compagnie del rosario, della croce, & del nome di Dio. Et un'aggiunta delle fondazioni di molti conuenti di frati, & monasteri di monache, & altre cose notabili, auuenute nell'Ordine, & tempo sudetto. Con due copiose tauole, l'una delle persone, l'altra delle materie, contenute nell'opera. Pavia, 193; Andrea Rovetta. 1665. *Beati F. Alani redivini Rupensi Tractatus mirabilis...* T. 1, 849–852; t. 2, 448–450. Torino; Domenico Maria Marchese. 1668. *Sagro diario domenicano.* T. 1: *Nel quale si contengono Le vite de' santi, beati, e venerabili dell'Ordine de' predicatori, mortinelli due mesi gennaio, e febraro.* Napoli, 111–112.

⁸ Stefaniak. 2015. *Ikografia świątobliwej Ofki Piastówny*, 36–37.

⁹ Piotr Hiacynt Pruszczy. 1662. *Forteca monarchów y całego Królestwa Polskiego duchowna, z Żywotów Świętych tak już Kanonizowanych y Beatyfikowanych, jako też świątobliwie żyjących Patronów Polskich [...] za pozwoleniem Zwierzchności Duchowney do druku podana.* Cracoviae, 123–124; Walenty Raciborzcyk. 1670. *Praktyka duchowna iedney slugi Bozej, włoskim językiem napisana przykładem ktorey może ktorakołwiek Zakonnica albo Zakonna osoba ćwiczyć się; aby mogła podołać się wiecey Jezusowi Chrystusowi dusze swoiey Oblubieńcowi, barzo pożyteczna, y potrzebna dla odnowienia ducha, w zachowaniu Reguł, y życiu duchownego w klasztorach y gdzie indziey...* Cracoviae, 2r–6r; Sebastian Piskorski. 1696. *In nomine Domini, Amen. Pantheon Deo Opt. Max. Deiparae Virginis Mariae, Immaculate Conceptae, Divisq: Regni Poloniarum Tutelaribus, Sacrum.* Cracoviae, 324; Michał Sieykowski. 1743. *Dni roczne Świętych, Błogosławionych, Wielebnych y Pobożnych Sług Boskich, Zakonu Kaznodziejskiego, S. Ojca Dominika, z Dyaryusza Xiędza Markiezeo, Bzowiusza, y innych Autorow, Ksiąg. Z odpustami, Przywilejami, Łaskami od Maryi P. świadczonemi, także z opisaniem Kościołów, y Klasztorow Prowincyi Polskiej zebrane.* Cracoviae, 13–14; Michał Sieykowski. 1743. *Świątynia Pańska to iest Kościół Boga w Trojcy SS. iedynego z klasztorem WW. OO. Dominikanow w Krakowie, znacznemi świętych Pańskich relikwiami, kaplicami, ołtarczami, obrazami [...] przyozdobiona, wielkich w cnotę [...] licznych mężow maitąca [...] Przez [...] Michala Sieykowskiego [...] Wypisana.* Cracoviae, 139–140.

¹⁰ Felicjan Nowowieyski. 1752. *Phoenix decoris et ornamenti provinciae Poloniae S.Ord. Praed. D. Hyacinthus Odrovonsius. Rredivivus in magnanimis viris, sanctitatae vitae, scientia et eruditione, cultus divini zelosissima promotione, vestigis ejus inhaerentibus, pro decore ac ornamento provinciae...* Posnaniae, 33–34.

¹¹ Szymon Okolski. 1644. *Niebo ziemskie Anyołów w ciełe. Palmą i Lilią ozdobione w Panieńskim i Zakonnym sercu przez pobożność, czystość, y posłuszeństwo święte wszczepione...* Cz. 2. Leopoliensis, 55–56; Benedykt Joachim Chmielowski. 1746. *Nowe Ateny, albo akademia wszelkiej scyencyi pełna, na różne tytuły iak na classes podzielona: mądrych dla memoryatu, idiotom dla nauki, politykom dla praktyki, melancholikom dla rozrywki erygowana.* Cz. 2. Leopoliensis, 411.

¹² Grzegorz Józef Tomasz Szymak. 1755. *Prerogatywa Zakonu Kaznodziejskiego z faworow, łask y dobrodzieystw osobliwszych, sobie, od swey Matki y Opiekunki, nieba y ziemi Krolowey SS. Maryi*

i teksty pochodzące z Kalisza, Lublina i Zamościa, które powstały w kręgach niezwiązanych z dominikanami¹³. Każdy z nich bierze swój pierwowzór z tekstu łacińskiego, który przygotował ówczesny przeor wrocławskich dominikanów – o. Abraham Stanisław Bzowski OP (1567–1637) i zamieścił na stronach 48 i 49 wydanego w Wenecji w 1606 r. swego dzieła: *Propago D. Hyacinthi Thaumaturgi Poloni seu De rebus preclare gestis Provincia Poloniae Ordinis Praedicatorum*¹⁴.

2. Wileński żywot świętobliwej Ofki i jego losy

Naszą uwagę przykuwa pośród żywotów różnych świętych, błogosławionych i świętobliwych dominikanów i dominikanek znajdujący się i rozpoczynający się stronie 219 *Żywot B. Eufemii Domicylle Panny*, liczący 20 wersów i kończący się na 220 stronie, który został wydany w Wilnie w 1760 r., po aprobacie władz prowincji udzielonej 8 marca 1759 r. Zawarty jest on w pierwszej części dzieła dominikanina – o. Zygmunta Hilariona Piskowskiego OP¹⁵: *Zywoty SS. BB. y WW. Braci y Siostr Zakonu Kaznodziejskiego. Na każdy dzień całego roku domowych kronik, y różnych poważnych pisarzy zebrane, y na polski język przetłumaczone, z przydanymi codziennymi duchowymi reflexyami za pozwoleniem zwierzchności kościelney wydrukowane*. Są tego dwa powody: pierwszy – geograficzny i drugi, polegający na tym, że tekst wileński różni się od swego pierwowzoru kilkoma nowymi wiadomościami, które albo autor sam wymyślił, stosując ówczesną manierę i topos hagiograficzny, albo – co dość mało prawdopodobne – skontaktował się

Panny dotąd świadczonych z kronik domowych zebrana, krotkim ich natrąceniem dla wielbienia teyże SS. Matki swiatowi sarmackiemu objawiona. Wilno, 218–219.

¹³ Jan Kwiatkiewicz. 1695. *Roczne dzieje kościelne od roku Pańskiego 1198 az do naszych lat*. Kalisz; Józef Werbski. 1697. *Zwierciadło matronom polskim albo żywoty pobożnych, błogosławionych, świętych panien, matron, wdów w Królestwie Polskim y w prowincjach iemu przyległych znajdujących się od panowania Mieczysława I xiążenia polskiego aż do panowania Iana Kazimierza IV króla polskiego z różnych autorów zebrane*. Lublin, 342; Stanisław Józef Duńczewski. 1746. *Kalendarz polski y ruski na rok Pański MDCCXLVI*. Zamość. T. 15. Zamość, 382; Stanisław Józef Duńczewski. 1759. *Kalendarz polski y ruski na rok Pański 1759*. Zamość. T. 16. Zamość, 391.

¹⁴ Polskie tłumaczenie fragmentu *Propago...* z żywotem Ofki w: Stefaniak. 2019. „Najstarszy, łaciński żywot”, 275–289.

¹⁵ Zygmunt Piskowski – ur. w 1709 r. w Zambrowie, wstąpił do dominikanów litewskiej prowincji w Poporciach i przy obłóczynach otrzymał imię Hilarion. Śluby zakonne złożył 13 stycznia 1727 r. Studiował w Wilnie i Padwie. Tam też w 1738 r. otrzymał stopień lektora. Po powrocie do prowincji wykładał teologię w klasztorach w Grodnie, Nieświeżu i Wilnie u Świętego Ducha. W 1748 r. otrzymał bakalaureat, a ok. 1755 r. stopień magistra teologii. Pełnił funkcję przeora w Grodnie (1744–1747, 1756–1759) i Rosieniach (1749–1752). W latach 1753–1755 był regensem *studium generale* w Grodnie. Zmarł w Liszkowie w 1762 r. Zob. Ireneusz Wysokiński. 2011. Piskowski Zygmunt Hilarion. W *Encyklopedia Katolicka*. Red. E. Gigilewicz. T. 15, 725. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

z raciborskimi dominikankami, które mu udzieliły dodatkowych informacji, które były zachowywane w ówczesnej tradycji konwentu. Gdy idzie o aspekt geograficzny, to wydany w Wilnie w zbiorku hagiograficznym żywot bł. Ofki Piastówny jest drukiem, który ukazał się ze wszystkich innych najdalej na wschodzie. I choć litewska prowincja dominikanów była jedną z czterech prowincji zakonu na terenach Rzeczypospolitej, to zarówno geograficznie, jak i mentalnie była bardzo odległa od Górnego Śląska i jego lokalnych świątych. Niemniej Ofka – jako jedyna czczona na ołtarzach polska dominikanka – także w Wilnie została dostrzeżona i umieszczona w żywotach świątych dominikańskich, które były w użyciu we wszystkich klasztorach męskich tejże prowincji i jednym klasztorze Dominikanek w Nowogrodzku. Zresztą to właśnie z tego konwentu pochodzi zachowany egzemplarz, na podstawie którego przeprowadzono analizę wileńskiego żywota świętobliwej raciborskiej przeoryszy. Rzeczony tom trafił do mniszek dominikańskich w klasztorze Świętej Anny pod Przyrowem 17 czerwca 1885 r. Prawdopodobnie znajdował się on w bagażach trzech zakonnic konwentu nowogrodzkiego, które musiały go opuścić w wyniku carskiej kasaty zakonów w 1864 r. i udać się na tułaczkę, którą zakończyły pośród sióstr swego zakonu w klasztorze w Świętej Annie pod Przyrowem¹⁶.

3. Analiza tekstu

Drugi aspekt, niezwykle ciekawy, dotyczy różnic między wileńskim żywotem a jego weneckim pierwowzorem. Będziemy je po kolei wykazywać. Oczywiście nie będę się zagłębiać w wydanych żywotach Ofki, które ukazały się w Polsce pomiędzy wydaniem pierwowzoru w Wenecji w 1606 r. a opublikowaniem w 1760 r. żywota wileńskiego, mimo że jest pewne, iż autor tego ostatniego miał do nich swobodny dostęp w bibliotekach swego zakonu, w tym także w Wilnie. Ks. Grzegorz Kublin – postulator powołany do procesu kanonizacyjnego Ofki Piastówny w diecezji opolskiej – uważa, że dominikanin wileński Zygmunt Hilarion Piskowski dla potrzeb stworzenia własnego wileńskiego żywota, który jest właśnie w kręgu naszych badań, skorzystał z dzieła dominikanina z sycylijskiej prowincji zakonu – o. Domenica Marii Marchese OP, wydanego w Neapolu w 1668 r.¹⁷ Badany tekst

¹⁶ Piotr Stefaniak. 2010. „Zarys dziejów klasztoru Świętej Anny pod Przyrowem 1609–2009”. *Nasza Przeszłość* 114: 35–36.

¹⁷ Domenico Maria Marchese. 1668. *Sagro diario domenicano*. T. 1: *Nel quale si contengono Le vite de' santi, beati, e venerabili dell'Ordine de' predicatori, mortinelli due mesi gennaro, e febraro*. Napoli, 111–112.

znajduje się w tomie pierwszym tego dzieła na stronach 111–112 i wyznaczony był na dzień 17 stycznia. Przyjrzymy się i temu¹⁸. W samym tekście wileńskiego dzieła podane zostaną wyjaśnienia błędów faktograficznych, które pojawiły się u o. Hilariona Piskowskiego, a które można łatwo skorygować na podstawie zachowanych źródeł i osiągnąć historiografi.

Zasadniczo tekst Piskowskiego jest skróconą wersją żywota w redakcji Domenico Marii Marchese. Jednak cały *passus* tego ostatniego o życiu duchowym Ofki (długich modlitwach, darze kontemplacji i fakcie heroicznego ofiarowania się Chrystusowi jako Oblubieńcowi) został w polskiej wersji pominięty. Został jednakże podjęty problem propozycji matrymonialnych, z tym że Piskowski błędnie księcia brandenburskiego nazwał magdeburskim. Skrócił też zapis o świętych i ascetycznych czynach Piastówny: o tym, że była prawdziwą córką św. Dominika i doskonałą zakonnicą. I choć Marchese w swym tekście wyraźnie pisał o kuzynie Ofki – księciu Mikołaju, który rzekomo miał zabrać dobra klasztoru, narażając się na kościelne kary, to Piskowski nazwał go jej bratem i dodał komentarz Piastówny: „Pan dał, Pan wziął”. Bardzo też skrócił fragmenty Marchesego, gdy podjął temat kultu Ofki koncentrującego się wokół jej grobu w klasztorze Dominikanek w Raciborzu. Nie napisał o uzdrowieniach z febry, malarii i maligny. Podał natomiast zapis o kołataniu wydobywającym się z grobu Ofki, które poprzedzało nadchodzące nieszczęścia dla klasztoru oraz Raciborza.

Reasumując: żywot wileński pióra Piskowskiego jest mocno skróconą i niedokładną wersją tekstu o. Domenico Marchese i nosi bardzo mało znamion dzieła samodzielnego. I choć o. Hilarion Piskowski był Polakiem, to jego wiedza o realiach raciborskich była jeszcze uboższa niż włoskiego autora. Tenże pierwowzór, co Marchese podkreślił, powstał w oparciu o Miechowitę, martyrologium dominikanek raciborskich i *alti, che trattano delle cose Polonia*. Już na wstępie żywotu Ofki neapolitański dominikanin powołał się na Bzowskiego i za nim przytoczył jego źródła, przywołane w artykule.

W stosunku do żywota Ofki pióra Bzowskiego, tekst Piskowskiego jest bardzo oszczędny. Zawiera on, za pierwowzorem, błędne przypisanie ojcostwa Ofki i – omijając informacje o pobożnych praktykach dzieciństwa – podaje wiadomość o propozycji matrymonialnej, gdzie księcia brandenburskiego nazywa magdeburskim. Autor dodał też od siebie *passus*: „Panna z pokorą do nóg oycowskich padłszy, y o swoim z dzieciństwa ślubie wieczney czystości oznaymiwszy, to wyjednana, iż Jey się ociec od tąd nienaprzykszał”. Piskowski zmienił też okoliczności wizji Ducha Świętego u Ofki. Bzowski podał, że księżniczka doznała jej w nocy

¹⁸ Tekst zamieszczono w punkcie czwartym tego artykułu.

na modlitwie, gdy z komnaty zamkowej przez okno spojrzała na kościół Dominikanek. Tymczasem Piskowski rzecz zmodyfikował:

Gdy rozważała, w jakimby zakonie służyć, y podobać się mogła P. JEZUSOWI, Oblubieńcowi swemu, trafiło się, iż jednego czasu mijając klasztor, y kościół siostr Ś. Oyca Dominika pod tytułem S. Ducha w Raciborzu będący, uyrzała zstępujące z Nieba na on klasztor trzy promienie, a w pośrodku promieni gołębicę białą, która nie co na klasztorze odpocząwszy, spuściła się do śródka, y z tamąd się więcey niepokazała.

Następnie, zgodnie z pierwowzorem, zrelacjonował obłóczyny Ofki i dający się słyszeć w czasie Mszy św. od przeistoczenia do Komunii św. anielski śpiew. Następnie pominął sprawę posagu i malowniczo opisał rzekomy zabór dóbr klasztornych przez Mikołaja II Przemyślidę, czym powielił już drugi błąd Miechowity: „Gdy bowiem rodzony brat B. Eufemii po śmierci Oyca, jako nienasycony łakomiec, dobra Jey w posagu dane, a na klasztor zapisane wydarł”. Co ciekawe, już z własnej inicjatywy w usta Ofki jako przeoryszy włożył komentarz do tego zaboru mienia: „Pan dał, Pan wziął, niech będzie Imię Jego pochwalone. Mało nam na świecie wzięto, więcey będzie oddano w niebie”. Piskowski też sam z siebie podał szczegóły z agonii Piastówny:

Wielkiemi na koniec zasługami przed Bogiem wslawiona, gdy się do śmierci zbliżyła, przyjąwszy SS. Sakramenta, uyrzała do siebie przychodzącego P. JEZUSA, y do przytomnych siostr rzekła: «Oto Oblubieniec przychodzi». W których słowach poszła z Oblubieńcem na nieskończone gody.

Tutaj znów mamy cytaty słów Ofki. Piskowski jako jedyny z hagiografów podaje owe dwa zdania rzekomo przez nią wypowiedziane. Żywot raciborskiej świętej kończy zapewnieniem: „Grob Jey tym osobliwie dotąd jest sławny, iż gdy na miasto Raciborz, abo na klasztor zbliża się jaka plaga Boża, daje się słyszeć grzmot w grobie B. Eufemii, upominający do błagania P. Boga”. Jest to skrót zapisu Bzowskiego, który brzmi:

Nabożnie wzywana podczas katastrof morskich, w chorobach i w największych potrzebach, przychodząc wielu w cudowny sposób z pomocą, cieszy się wielką czcią u raciborzan. Rozbicie jej płyty nagrobnej wieszczyło i zapowiadało różne nieszczęścia spadające na miasto lub klasztor zakonnice, a także ich śmierci w ciągu kilku dni potem.

W stosunku do swego pierwowzoru tekst o. Piskowskiego nie wnosi żadnych nowych faktów, a raczej przemilcza te, które związane są z jej posagiem w postaci miasteczka Baborów i sześciu wsi. Widać jednak, że hagiograf miał niedosyt z powodu braku bezpośrednich związków bohaterki żywota z czytelnikiem. Uznał, że tę lukę należy uzupełnić. Wpisało się to mocno w staropolski, sarmacki topos hagiograficzny XVIII w. i by rzecz „spersonalizować”, włożył w usta Ofki dwie wypowiedzi mające charakteryzować jej świętość. Pierwsze zdanie: „Pan dał, Pan wziął, niech będzie Imię Jego pochwalone. Mało nam na świecie wzięto, więcej będzie oddano w niebie” – w toposie hagiograficznym miało podkreślić zakonne oderwanie od rzeczy materialnych, które Piastówna osiągnęła w stopniu heroicznym. Pamiętajmy, że w XVIII-wiecznej szlacheckiej Polsce, zwłaszcza na Kresach, status materialny był niezwykle ważny i wielki podziw budziła postawa osoby z wyższych sfer, która umiała się z duchowych względów wyrzekać dóbr doczesnych. Także drugie zdanie: „Oto Oblubieniec przychodzi”, stanowi esencję żeńskiego życia zakonnego w każdym pokoleniu. Ta radosna postawa umierającej mniszki niezmiennie dla wszystkich jest widomym znakiem i potwierdzeniem dobrze spełnionego powołania, które z wymiaru ziemskiego – przyrodzonego, przekształca się w nadprzyrodzone – w pełnym obcowaniu z Bogiem-Oblubieńcem, poślubionym na mocy profesji zakonnej.

*

Sam żywot Ofki pióra o. Hilariona Piskowskiego jest cenny przede wszystkim dlatego, że został wydany w odległym od Raciborza Wilnie i jego ukazanie się wyznaczyło północną granicę ewentualnego kultu jedynej błogosławionej Polki z zakonu dominikańskiego, tj. na Kresy północno-wschodnie. Atutem żywota jest także zabieg interpersonalnej relacji Ofki z czytelnikiem. Poznajemy jej słowa (wprawdzie tylko włożone w jej usta) i przez to wchodzi ona z nami w dialog. Ten zabieg jest pierwszym, gdy idzie o twórczość hagiograficzną na temat raciborskiej świętej. *Zywot B. EUFEMII Domicylle Panny* pozostaje wdzięcznym przejawem dominikańskiej twórczości hagiograficznej w Polsce i jest kolejnym punktem potwierdzającym istnienie świadomości, że Ofka była czczona jako błogosławiona i że jej życie było pełne cnót heroiczych, które przemawiały także żywo do ludzi z XVIII w.

4. Supplement 1. Żywot bł. Ofki autorstwa o. Domenico Marii Marchese¹⁹

„17 di Gennaro. Vita della beata Eufemia Domitilla Polacca, canat dal Bzouio nella progenie di San Giacinto, e negli Annali nell'anno 1359, e dal P. Monasterio nel suo sagno Gineceo.

Più lunga narratione, e relatione più distinta delle glorio se attioni, virtù heroiche di questa Sponza di Christo, ti haueri possuto dare, o mio Lettore, se'l suoso, coll'incēdio del Monasterio di S. Spirito Ratiboriense, non ce ne, hauesse priuati, perche in esso restarono inceneriti queci gogli manoscritti, che contencuano la relatione delle vita di questa gran Serva di Dio, ondehora nō posso darti ragguaglio, se nō di poche cose. Nacque ella da regio sangue, essenio suo Padre Leico Duca di Ratiboria; mà più nobile la renderono i costumi, e la heroiche virtù, che in lei fiorirono.

Sino da più teneri anni dedicò al Nazareno Gesù. Il fiore della sua virginità, e pernconservarlo intatto, e renderlo più odoriseno tra le spine delle penitente, e mortificationi, comincio una vita non meno aspra, che santa conecniente à vera Sponza di Christo. Spendea lungo tempo, non solo di giorno, ma anco di notte, in oratione, e devote contemplationi. Omaua la sua carne con duri cilicii, aspre discipline, stretti digiuni, e lunghe vigilie, vsando di più di portar cinti i fuori veni perpetuamente con vna gran catena di forro. Era in oltre profondissima la sua humiltà, senteno bassamentedi se stessa: purissimo il candore dell'animo suo, ed il suo cuore sempre ardente nel Diuino Amore, amando anco il prossimo teneramente, Frequentana i Santissimi Sacramenti, da'quali riccuca mai semre il suo spirito nuoui augumenti di gratie, e conservao per tutta la sua cita l'innocenza battismale.

Gionta all'età di dodici anni e volando da per tutto la fama, non meno della sua voga dellezza, che delle sue heroiche virtù, sù chiesta, in moglie al Duca suo padre, del Duca di bransuich e del Marchese di Brandeburgo: mà ella con risoluzione maschile risiutò 'vno, e l'altro, publicando, che sino da suoi più feneri anni, si huea eletto Sposo affai più bello, nobile, e ricco, diciascuno di loro, mentre si era dedicata per sua Sponza, e Serua di Giesù Christo.

Non hruca ancora eletto stato Religioso, quando si trouò salita a state si alto di sersettione, che meritaua effer fauorita con visioni, estasi, e ruelationi Celesti: della cognitione, particolare delle quali se piùò l'incendio già accennato del Monasterio di S. Spirito. Vna però, che su causa, che ella entrasse nella Religiose Domenicana, tutto che restasse incenerita, nella carte, non poté effer cancellate della

¹⁹ Marchese. 1668. *Sagro diario domenicano*. T. 1, 111–112.

memoria di quelle religiose, che meritorno hauerla per Compagna. Guardava ella vn giorno verso il Monastero di S. Spirito della sua Patria (che è di Monache del nostro ordine) e vidde, calar dal Cielo trè luminosi raggi suora di esso, nel mezzo de' quali vidde vna candida, e risplendente Colomba, che posata pria soura al tetto del Monastero, se ne entrò, poco doppo, quasi ad habiterui como in propria stanza. Conobbe elly che significaua quella Colomba quel Divino Spirito, che in tal forma discese nel Giordano sul capo Nazareno suo Sposo. Quandì argomentò quandì grandi doucano effere gl'ardori Divini ne' petti di quelle Verginelle, se così familiarmento venina ad habitar trà do loro l'istesso Divino Amore: onde si risolse di voler partecipare di quegl'ardori, coll'arruolarsi in, quella famiglia delle figlie della, Colomba, ed innamorate del Diuino Agnello, quale seguono sotto le candide lane Domenicane. Tanto ella persò, e tanto colla beneditione de'suoi genitori esegui.

Quando ricevè il sago habito, su con maraviglia di tutti coloro, che si trouorno presenti à quella diuota funtione, vidito vn'Angelico canto, che cominciando da che nella Messa si eleuò l'hostià, sino che la nouella Sposa di Christo sù cōmunicata, con musica di Paradiso i Celesti cantori applaudirono à quelle nozze Celestiali.

Vestita dell'habito religioso non si può credere come in vn Subito mestrasse spirito di perfetta Religiosa, e di vera figlia di San Domenico, quando tutte amica di povertà, quando punta ad obedire, e quanto ricca di ogni altra virtù. Soura tutto mostrò somma pazienza, e dispreggio di tutte la cose creute. Quando di Duca Nicolò suo Cugino, non bastandoli le immense riccheeze dello stato paterne di Suor Eufemia, del quale era restato herede, né curando le censure ecclesiasticae, le spogliò de' poderi, e riccheze, che non titolo di dote gli hauca dati suo padre, quando si vestri religiosa, appropriadolese senza giustitia, à raggione alcuna, so ssei ella per ciò molti trauagli, e trovossi nel Monastero con estrema necessità: mà il tutto passò con grande allegrezza, e conformità col Diuino volere. Fu iuianco eletta priora, e gouernò quel Monastero con gran prudenza, e carità verso le suditte, e non con minorzelo della regolare Osseruanza finalmente chiara non, meno per le sue heroiche virtù, che per molte marauiglie oprate del signore per la sua intercessione, doppo di hauer riceuuti tutti sanctissimi sacramenti, parsò alle nozze sel suo celeste Sponso, i cui abbracci tanto feruentemente, haucea desiderati, secondo di Bzouio a' 17 e secondo altria' 19 di Gennara dell'anno 1359.

Fù il suo virgineo corpo sepolto nel Monastero, sue è tenuto in molta veneratione da, quei popoli, che alla giornata riceuono per la, sua intercessione gratie, e fauori, perche inuocando il suo nome, altri campa da furiose tempeste, altri da febri maligne, et alti da alti malori. Mà soura tutto si è reso venerabile il suo se-

polcro, perche ogni volta, che fourasta qualche trauaglio al suo Monastero, ò pure alla Città, se ne ode l'auuiso alcuni giorni prima, con picchia re fortemente il suo sepolcro, perche, passano quei, che l'odono placere l'ira di Dio idegnato, e sfugginre l'imminente periglio. Collo stesso segno di pischiare il sepolcro, predice alcuni giorni prima, la morte di qualche Suora del suo Monastero. Fanno di lei mentione, oltre à gl'Antori glià nominati, il Micchouio nella, Cronica di Polonia, il Martirologio del suo Monastero di S. Spirito, ed altri, che trattano delle cose di Polonia”.

5. Suplement 2. Żywot bł. Eufemii Raciborskiej autorstwa o. Zygmunta Hilariona Piskowskiego²⁰

„SUPPLEMENT PIERWSZEJ CZĘŚCI ZYWOTOW SS. Z. K. Na Dzień
Siedmnasty Stycznia.
Żywot B. EUFEMII Domicylle Panny.

EUFEMIA córka Lecha²¹ Xiążęcia Raciborskiego, z Królów Polskich idącego, wdzięciństwie ślubowała panieństwo swoje naywyższemu Królów Królowi. A gdy doszła lat dwunastu, iż była wielce nadobną, y cnot wysokich; chciał ją ociec wydać w stan małżeński²² naprzód za Xiążęcia Magdeburgskiego²³, potym za Brunświckiego²⁴; ale Panna z pokorą do nóg oycowskich padłszy, y o swoim z dzieciństwa ślubie wieczney czystości oznaymiwszy, to wyjednała, iż Jey się ociec od tąd nie-naprzykszał²⁵.

²⁰ Piskowski. 1760. *Zywoty SS. BB. y WW. Braci y Siostr*, 219–220.

²¹ Błąd powielany za tekstem Bzowskiego. Według źródeł Leszek był bratem Ofki, a ojcem na pewno Przemysł. Zob. *Codex diplomaticus Silesiae*. T. 2: *Urkunden der Klöster Rauden und Himmelwitz, der Dominicaner und der Dominicanerinnen in der Stadt Ratibor*. Wyd. Wilhelm Wattenbach. Breslau 1859, nry 122–123; Kazimierz Jasiński. 2007. *Rodowód Piastów śląskich*. Kraków: Avalon, 541.

²² Ojciec już nie żył – zmarł 7 maja 1306 r., więc nie mógł jej pragnąć wydawać za mąż.

²³ Pretendentem nie był książę magdeburgski, tylko brandenburski. Pomyłkę popełnił dominikanin wileński Grzegorz Józef Tomasz Szymak i za nim powtórzył ją Hilarion Piskowski. Może chodziło o margrabiego Jana V Askańczyka (1302–1317).

²⁴ Możliwe, że chodziło o Ottona Łagodnego (1290/1292–1344) – księcia Brunszwiku, który ostatecznie ożenił się z Juttą Heską.

²⁵ Chodzi tutaj o jakąś reminiscencję zgody na wstąpienie do zakonu, która mogła paść ze strony np. stryjów Bolka I Opolskiego i Mieszka Cieszyńskiego lub wciąż małoletniego brata Leszka.

Gdy rozważała, w jakimby zakonie służyć, y podobać się mogła P. JEZUSOWI, Oblubieńcowi swemu, trafiło się, iż jednego czasu mijając klasztor, y kościół siostr Ś. Oycy Dominika pod tytułem S. Ducha w Raciborzu będący, uyrzała zstępujące z Nieba na on klasztor trzy promienie, a w pośrzodku promieni gołębicę białą, która nie co na klasztorze odpocząwszy, spuściła się do środka, y z tamtąd się więcej niepokazała. Zrozumiała Panna, jako siostry tego zakonu, y klasztor ich wybranym Nayśw: Ducha mieszkaniem był, y że takim widzeniem do tegoż zakonu, y klasztoru wzywana była.

Nie odkładając długo, za rodzicielskim błogosławieństwem z pałacu przeniosła się do klasztoru z wielkim światu smutkiem, ale z większą swoją radością. Podczas obłóczyn²⁶, przy wielkim państwa zgromadzeniu, słyszana była muzyka Anjelska dziwnie wesoło śpiewająca, która od podniesienia Nayśw: Sakramentu podczas solennej Mszy, aż do Kommunii trwała. Tę gdy B. Eufemia z wielką serca gorącością przyjęła, muzyka przestała.

W zakonie o to się szczególnie starała, aby z Anjelskiej muzyki, którą krótko słyszała, na wieki się weseliła. Zostawszy Przeoryszą, dawała z siebie przykład siostróm ścisłego zachowania ustaw zakonnych. Cierpliwość, którą innym siostróm zalecała, w samej rzeczy zachowała. Gdy bowiem rodzony brat B. Eufemii²⁷ po śmierci Oycy, jako nienasycony łakomec, dobra Jey w posagu dane, a na klasztor zapisane wydarł²⁸, ona w cierpliwości, wesołą twarzą do siostr z Jobem S. rzekła: «Pan dał, Pan wziął, niech będzie Imię Jego pochwalone. Mało nam na świecie wzięto, więcej będzie oddano w niebie». R.P. 1359.

Wielkimi na koniec zasługami przed Bogiem wsławiona, gdy się do śmierci zbliżyła, przyjąwszy SS. Sakramenta, uyrzała do siebie przychodzącego P. JEZUSA, y do przytomnych siostr rzekła: «Oto Oblubieniec przychodzi». W których słowach poszła z Oblubieńcem na nieskończone gody.

Grob Jey tym osobliwie dotąd jest sławny, iż gdy na miasto Raciborz, abo na klasztor zbliża się jaka plaga Boża, daje się słyszeć grzmot w grobie B. Eufemii, upominający do błagania P. Boga²⁹.

²⁶ Obłóczyny miały miejsce 9 kwietnia 1313 r. Zob. *Codex diplomaticus Silesiae*. T. 2, nry 9–11; Joseph Gottschalk. 1936. „Euphemia von Ratibor († 1359). Untersuchung der Quellen zu ihrer Lebensgeschichte”. *Archiv für Schlesische Kirchengeschichte* 1: 15–40.

²⁷ Chodzi nie o brata, tylko o szwagra, księcia opawskiego Mikołaja II Przemysłidę.

²⁸ Jednak nie jest prawdą, aby Mikołaj II dokonał grabieży majątku klasztoru, w którym przecież wychowywały się jego córki i wnuczka. Możliwe, że chodzi o pomyłkę, gdyż część dóbr dominikanki utraciły najpierw w 1427 r. na rzecz księcia raciborsko-karniowskiego Mikołaja V oraz w 1521 r. – wskutek działalności raubrittera Mikołaja Zedliny i w 1505 r. – w konflikcie z hrabiami Schellenbergami z Karniowa. Te zdarzenia zostały zapamiętane w klasztorze, jednak przekreślono je i zidentyfikowano z Mikołajem II. Powodem mogło być to, że za jego panowania w 1354 r. zaistniał niedostatek w klasztorze, który był spowodowany kataklizmem powodzi, a następnie klęski głodu.

*

Bibliografia

- Balbinus Bohuslav. 1682. *Miscellanea historica Regni Bohemiae decalis I. Liber IV: Hagiograficus, seu Bohemiae sancta, continens sanctos et beatos Bohemiae, Moraviae, Silesiae, Lusatiae, tam eos, qui publicis factis...* Pragae.
- Chmielowski Benedykt Joachim. 1746. *Nowe Ateny, albo akademia wszelkiej scyencyi pełna, na różne tytuły iak na classes podzielona: mądrych dla memoryału, idiotom dla nauki, politykom dla praktyki, melancholikom dla rozrywki erylowana*. Cz. 2. Leopoliensis.
- Cimarolo Brentano. 1727. *Epitome chronologica mundi christiani...* Augsburg.
- Codex diplomaticus Silesiae*. T. 2: *Urkunden der Klöster Rauden und Himmelwitz, der Dominicaner und der Dominicanerinnen in der Stadt Ratibor*. Wyd. Wilhelm Wattenbach. Breslau 1859.
- Crugelius Georg. 1667. *Sacerrimae memoriae Inclyti Regni Bohemiae Coronae et Nobilium ejusdem pertinentiarum Moraviae et Silesiae...* Litomisslii.
- Duńczewski Stanisław Józef. 1746. *Kalendarz polski y ruski na rok Pański MDCCXLVI*. T. 15. Zamość.
- Duńczewski Stanisław Józef. 1759. *Kalendarz polski y ruski na rok Pański 1759*. T. 16. Zamość.
- Giffre de Rechac Jean. 1635. *Les vies et actions mémorables des saintes et bien-hevrevses tant dv premier qve dv Tiers-Ordre du Glorieux Pere & Patriarche S. Dominique*. T. 1. Paris.
- Elers Bonawentura. 1729. *Ehren-Cron des h. Prediger-Ordens oder kurze Lebens-Beschreibung der Heiligen und Seligen beyderley Geschlechts...* Augsburg.
- Gottschalk Joseph. 1936. „Euphemia von Ratibor († 1359). Untersuchung der Quellen zu ihrer Lebensgeschichte”. *Archiv für Schlesische Kirchengeschichte* 1: 15–40.
- Jasiński Kazimierz. 2007. *Rodowód Piastów śląskich*. Kraków: Avalon.
- Kublin Grzegorz. 2019. „Nagrobek księżniczki raciborskiej Eufemii”. *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 39 (1): 151–188.
- Kwiatkiewicz Jan. 1695. *Roczne dzieje kościelne od roku Pańskiego 1198 az do naszych lat*. Kalisz.
- Lucae Friedrich. 1689. *Schlesiens curiose Denckwürdigkeiten oder vollkommene Chronica von Ober- und Nieder-Schlesiens*. Franckfurt am Mäyn.
- Marchese Domenico Maria. 1668. *Sagro diario domenicano*. T. 1: *Nel quale si contengono Le vite de' santi, beati, e venerabili dell'Ordine de' predicatori, mortinelli due mesi gennaro, e febraro*. Napoli.
- Monstier Arthur du. 1657. *Sacrum gynaeceum seu martyrologium amplissimum, in quo sanctae ac beatae, aliaeque Christi Ancillae: Martyres, virgines, lactentes, infantes, parvulae, ivuenculae, adoloscetulae, nuptae, viduae, senes, saeculares, Regulares, cuiusuis aetatis, status, conditionis, dignitatis & Ordinis, totius Devoti foeminei sexus: recensentur*. Paris.

- Nowowiejski Felicjan. 1752. *Phoenix decoris et ornamenti provinciae Poloniae S.Ord. Praed. D. Hyacinthus Odrovonsius. Rredivivus in magnanimis viris, sanctitatae vitae, scientia et eruditione, cultus divini zelosissima promotione, vestigis ejus inhaerentibus, pro decore ac ornamento provinciae...* Posnaniae.
- Okolski Szymon. 1644. *Niebo ziemskie Anyolów w cieie. Palmą i Lilią ozdobione w Panięskim i Zakonnym sercu przez pobożność, czystość, y posłuszeństwo święte wszczepione...* Cz. 2. Leopoliensis.
- Pio Giovanni Michele. 1613. *Delle vite de gli huomini illustri di S. Domenico. Cz. II: Oue compendiosamente si tratta dei generali, arcivescovi, vescovi, maestri di sacro palazzo, scrittori, & altri degni personaggi, dell'Ordine de'Predicatori. Con una breue raccolta, de gli Ordini dei concilij, dei sommi pontefici, & delle Congregazioni di'Roma, & dei priuilegi, e fauori pontificii, attinenti a i frati, e monache; & alle tre santissime compagnie del rosario, della croce, & del nome di Dio. Et un'aggiunta delle fondazioni di molti conuenti di frati, & monasteri di monache, & altre cose notabili, auuenute nell'Ordine, & tempo sudetto. Con due copiose tauole, l'una delle persone, l'altra delle materie, contenute nell'opera.* Pavia.
- Piskorski Sebastian. 1696. *In nomine Domini, Amen. Pantheon Deo Opt. Max. Deiparae Virginis Mariae, Immaculate Conceptae, Divisq: Regni Poloniarum Tutelaribus, Sacrum.* Cracoviae.
- Piskowski Zygmunt Hilarion. 1760. *Zywoty SS. BB. y WW. Braci y Siostr Zakonu Kaznodziejskiego. Na każdy dzień całego roku domowych kronik, y różnych poważnych pisarzy zebrane, y na polski język przetłumaczone, z przydanymi codziennymi duchowymi reflexyami za pozwoleniem zwierzchności kościelney wydrukowane.* Wilno.
- Pruszcz Piotr Hiacynt. 1662. *Forteca monarchów y całego Królestwa Polskiego duchowna, z Żywotów Świętych tak już Kanonizowanych y Beatyfikowanych, jako też świątobliwie żyjących Patronów Polskich [...] za pozwoleniem Zwierzchności Duchowney do druku podana.* Cracoviae.
- Raciborczyk Walenty. 1670. *Praktyka duchowna iedney sługi Bozej, włoskim językiem napisana przykładem ktorey może ktorakolwiek Zakonnica albo Zakonna osoba ćwiczyć się; aby mogła podobać się wiecey Jezusowi Chrystusowi dusze swoiey Oblubieńcowi, barzo pożyteczna, y potrzebna dla odnowienia ducha, w zachowaniu Reguł, y życiu duchownego w klasztorach y gdzie indziej...* Cracoviae.
- Rovetta Andrea. 1665. *Beati F. Alani redivini Rupensi Tractatus mirabilis...* T. 1, 849–852; t. 2, 448–450. Torino.
- Sieykowski Michał. 1743. *Dni roczne Świętych, Błogosławionych, Wielebnych y Pobożnych Sług Boskich, Zakonu Kaznodziejskiego, S. Oyca Dominika, z Dyaryusza Xiędza Markiezege, Bzowiusza, y innych Autorow, Ksiąg. Z odpustami, Przywilejami, Łaskami od Maryi P. świadczonemi, także z opisaniem Kościołow, y Klasztorow Prowincyi Polskiej zebrane.* Cracoviae.
- Sieykowski Michał. 1743. *Świątница Pańska to iest Kościół Boga w Troycy SS. iedynego z klasztorem WW. OO. Dominikanow w Krakowie, znacznemi świętych Pańskich relikwiami, kaplicami,*

- oltarzami, obrazami [...] przyozdobiona, wielkich w cnotę [...] licznych mężow maięca [...] Przez [...] Michała Sieykowskiego [...] Wypisana. Cracoviae.*
- Stefaniak Piotr. 2015. *Ikonografia świątobliwej Ofki Piastówny*. Wrocław: Wydawnictwo TUM Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej.
- Stefaniak Piotr. 2016. „Kultowy wizerunek świątobliwej Ofki Piastówny raciborskiej (1299–1359) z kościoła Sióstr Dominikanek na Gródku w Krakowie”. *Rocznik Krakowski* 82: 17–31.
- Stefaniak Piotr. 2019. „Najstarszy, łaciński żywot świątobliwej Ofki Piastówny OP”. *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 39 (1): 275–289.
- Stefaniak Piotr. 2010. „Zarys dziejów klasztoru Świętej Anny pod Przyrowem 1609–2009”. *Nasza Przeszość* 114: 35–36.
- Steill Fridericus. [brak roku wydania]. *Efemerides dominicano-sacra, das ist Heiligkeit und Tugendvoller Geruch der auß allen Enden der Welt zusammen getragenen Ehren-Blumen des himmlischfruchtbaeren Lust-Gartens Prediger-Ordens...* T. 1, 83–84; t. 2, 61–62. Cölln und Hildesheim.
- Suchoń Benigna. 1972. Ofka, Eufemia, Domitilla. W *Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*. T. 2. Red. Romuald Gustaw, 160–171. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha.
- Szymak Grzegorz Józef Tomasz. 1755. *Prerogatywa Zakonu Kaznodziejskiego z faworow, lask y dobrodzieystw osobliwszych, sobie, od swey Matki y Opiekunki, nieba y ziemi Krolowey SS. Maryi Panny dotąd świadczonych z kronik domowych zebrana, krotkim ich natrąceniem dla wielbienia teyże SS. Matki swiatowi sarmackiemu objawiona*. Wilno.
- Werbski Józef. 1697. *Zwierciadło matronom polskim albo żywoty pobożnych, błogosławionych, świętych panien, matron, wdów w Królestwie Polskim y w prowincjach iemu przyległych znajdujących się od panowania Mieczysława I xiążenia polskiego aż do panowania Iana Kazimierza IV króla polskiego z różnych autorów zebrane*. Lublin.
- Wolnik Franciszek. 2009. Świątobliwa Eufemia (Ofka) – życie i rozwój jej kultu. W *Świętość na ziemi raciborskiej* (Sympozja, 76). Red. Franciszek Wolnik, 23–43. Opole: Redakcja Wydawnictwo Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Wysokiński Ireneusz. 2011. Piskowski Zygmunt Hilarion. W *Encyklopedia Katolicka*. T. 15. Red. Edward Gigilewicz, 725. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Vienne Bernard de. 1700. *L'anné dominicaine ou sentences pour tour les jours de l'anné, tirées des paroles, & des Oeuvres spirituelles des Saints, des Saintes & des personnes illustres de l'Ordre des Freres Prêcheurs reres Preres Pr; avec un abregé de leurs, vies, suivi de Meditations, & de Reflexions sur leurs principales vertus*. T. 3. Paris.

*

Streszczenie: W 1760 r. ukazał się w Wilnie w zbiorze żywotów świętych dominikańskich żywot bł. Ofki Piastówny. Jest on ciekawy z tego powodu, że został wydrukowany

w Wilnie, najbardziej na wschód wysuniętym ośrodku, dokąd dotarł kult Ofki. Jest on oparty na najstarszym tekście Abrahama Bzowskiego z 1606 r.; niemniej pozostaje skróconą wersją tekstu, który napisał we Włoszech w 1668 r. neapolitański dominikanin Domenico Maria Marchese. Omawiany żywot ma wartość z uwagi na geografie kultu Ofki i posiada jeszcze jeden atut: autor umieścił w nim dwa wymaginowane zdania samej Ofki, które też żywot jako jedyny mocno personalizują.

Słowa kluczowe: dominikanki, Wilno, Racibórz, o. Hilarion Piskowski OP, o. Abraham Bzowski OP, o. Domenico Maria Marchese OP, bł. Ofka Piastówna.

Abstract: Vilnius Biography of the Blessed Euphemia of the Piast OP. In 1760, in Vilnius, the book: *The Life of the Dominican Saints* appeared in the life of bl. Euphemia of the Piast dynasty. It is interesting because it was printed in Vilnius, the easternmost center where the cult of Euphemia arrived. It is based on the oldest text by Abraham Bzowski from 1606. However, there remains a shortened version of the text that was written in Italy in 1668 by the Neapolitan Dominican Domenico Maria Marchese. The life in question is valuable due to the geography of Euphemia's cult and has one more advantage: the author placed in it two imaginary sentences of Euphemia herself, which also personalize life as the only one.

Keywords: Dominican Nuns, Vilnius, Racibórz, Hilarion Piskowski OP, Abraham Bzowski OP, Domenico Maria Marchese OP, blessed Euphemia of the Piast.

Obrazek dewocyjny bł. Ofki Piastówny OP ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, sygn. MNKIII – 19991.

